
Els mitjans de comunicació en català al País Valencià quaranta anys després de la Llei d'ús i ensenyament del valencià

FRANCESC-TOMÀS MARTÍNEZ SANCHIS

Universitat de València
francesc.t.martinez@uv.es

RESUM

El marc de ciutadania de l'Estatut d'Autonomia i la Llei d'ús i ensenyament del valencià (LUEV) no han aconseguit superar segles de castellanització mediàtica ni desenvolupar mitjans de comunicació de massa en català, en clau valenciana i amb grans audiències, aptes per articular una identitat col·lectiva arrelada a les característiques pròpies del País Valencià. El mercat comunicatiu valencià en català es caracteritza per una amalgama de petits mitjans informatius i especialitzats amb audiències fragmentades que, si bé han contribuït al redreçament de la llengua, cap aglutina un públic massiu. Si exceptuem À Punt, la presència dels mitjans en català és bastant imperceptible perquè estan circumscrits majorment a l'àmbit local. Amb tot, els mitjans en català han experimentat un creixement sostingut passant de 47 revistes modestes l'any 1987 a 239 capçaleres en 2023 de premsa, ràdio, televisió i cibermitjans. L'articulació d'un mercat de comunicació propi, connectat a l'espai de comunicació català, continua sent una assignatura pendent.

PARAULES CLAU

Mitjans de comunicació, ecosistema comunicatiu, LUEV, Estatut d'Autonomia, identitat.

1. Introducció

Una de les preocupacions de Joan Fuster va ser avaluar el paper que podia tenir històricament el periodisme en la normalització de la llengua catalana. L'assagista afirmava que la literatura ella sola no podia salvar la llengua, veia la literatura com un element de minories cultes, per la qual cosa defensava la construcció d'una cultura de massa —popular i en català— a través dels mitjans de comunicació, els quals per a l'escriptor havien de tenir un paper fonamental en la creació d'una identitat col·lectiva moderna.

Però, en el cas valencià —passats ja quaranta anys de vigència de l'Estatut d'Autonomia (1982) i de la Llei d'ús i ensenyament del valencià (LUEV) de 1983—, han afavorit, els mitjans de comunicació, el redreçament i la normalització de la llengua després de tres segles de repressió i marginació? Han construït, els mitjans, una base sòlida d'audiència de massa en català en clau valenciana i capaç de recrear una identitat col·lectiva valenciana arrelada a les característiques pròpies del poble valencià?

El tardofranquisme i la transició a la democràcia van ser anys decisius en l'expansió del nou valencianisme fusterià, però també de reafirmació d'altres models identitaris contraposats. Des d'aquell temps ençà no s'ha configurat una identitat col·lectiva homogènia, sinó diverses versions d'identitats parcials. D'acord amb els criteris fixats per Ismael Vallès (2000), conviuen cinc models nacional-identitaris. El primer és l'anomenat *fusterianisme clàssic*, que concep el País Valencià com una part de la «nació catalana» que pot integrar-se en el projecte polític dels Països Catalans. Un segon es coneix com la *tercera via valenciana*, que conceptualitza el País Valencià com un projecte nacional propi, però amb una adscripció cultural i lingüística bàsicament catalana. El tercer és el model denominat *constitucionalista estricte*, que planteja el País Valencià com una comunitat autònoma espanyola, caracteritzada per una història institucional diferenciada i amb llengua pròpia però no secessionista respecte al català. El quart s'aglutina al voltant del *blaverisme*, que albira un Regne de València espanyol com a projecte regional propi, amb una llengua secessionista diferent de la catalana. I finalment, el cinquè es descriu com *espanyolisme uniformista*, que considera el País Valencià com una regió integrada a la unitat indissoluble d'Espanya que participa essencialment en la cultura castellana amb manifestacions valencianes secundàries.

D'aquestes versions, el model hegemònic és el *constitucionalisme estricte*, i així es reflecteix en les successives eleccions autonòmiques. Aquesta concepció identitària és la que preval també en la majoria de mitjans de comunicació valencians, amb matisos editorials diferents, tant els mitjans que empren el català com el castellà. Si bé hi ha una minoria de mitjans netament valencianistes, que reivindiquen els drets nacionals i que adopten línies editorials que van des de la tercera via fins a opcions més sobiranistes. Però veiem com s'ha configurat i desenvolupat la comunicació en català dins de l'ecosistema comunicatiu valencià.

2. La represa dels mitjans en català (1976-1987)

A l'inici de la democràcia la comunicació en català era un erm. L'1 d'agost de 1974 arrancava el programa radiofònic en valencià *De dalt a baix*, que van emetre fins a 1993 Ràdio Peninsular de RNE-València i Ràdio Cadena Valenciana, conduït primer per Amadeu Fabregat i posteriorment per Toni Mestre. Així mateix, la premsa enceta una eclosió moderada i passa de 23 revistes en 1983 a 43 publicacions en 1987 (10 d'informatives i 33 d'especialitzades), promogudes per editors vinculats al valencianisme cultural i polític (taula 1). Era una premsa modesta que practicava un periodisme popular i que, malgrat les dificultats, va contribuir a dignificar una llengua culta normativament unitària, ja que el 95,6 % de les revistes emprava les Normes de Castelló. Una premsa, a més, que assumeix el fet comarcal i que realitza una ingent tasca divulgativa de la cultura valenciana en totes les seues vessants (Martínez Sanchis, 2016).

La primera premsa de la democràcia partia d'un retard històric que fins ara no ha superat. Difícilment podia competir amb els diaris en castellà, assentats en terres valencianes des de la fundació del *Diario de Valencia* en 1790. Era una premsa precària. Aquestes revistes no pogueren adoptar sistemes professionals d'administració i redacció i a penes invertien en millores de producció i renovació tècnica. De fet, en 1987 el 53,5 % de les publicacions estaven gestionades per associacions, un 23,2 % per institucions públiques i sols un 22,3 % per societats mercantils. A aquests factors cal afegir la baixa alfabetització lectora en llengua pròpia —l'any 1985 sabia llegir valencià el 28,6 % de la població adulta— i una feble consciència identitària accentuada

TAULA 1 Premsa valenciana en català (1987)

Informació general <i>Saó</i> (València) <i>El Temps</i> (València)	Cultura i pensament <i>L'Espill</i> (València) <i>Trellat</i> (València)	Religió <i>La Fulla de l'Olivar</i> (Alaquàs)
Informació local i comarcal <i>El Diariet de Traiguera</i> <i>Vinaròs – El Diariet</i> <i>L'Alcora Avui</i> <i>Sueca Viva</i> <i>Benicarló Crònica</i> <i>El Poble</i> (Benissa) <i>Crònica</i> (Ontinyent) <i>La Veu de la Marina</i> (Ondara)	Cultura, patrimoni, tradicions <i>Buris-ana</i> (Borriana) <i>Raons</i> (Picassent) <i>Acció Cultural del País Valencià</i> (València) <i>Ullal</i> (Xeraco) <i>Llum i Claredat</i> (Quart de Poblet) <i>El Crit del Palleter</i> (Catarroja) <i>Cadafal</i> (Vila-real) <i>Bresca</i> (Vilallonga) <i>Evos</i> (Vall d'Ebo) <i>Batlía</i> (València) <i>Almaig</i> (Ontinyent) <i>Recull</i> (Xàbia) <i>La Memòria d'Abans</i> (València) <i>Au!</i> (Morella) <i>La Belluerna</i> (Teulada)	Política <i>Lluita</i> (Barcelona-València) <i>Som</i> (València)
Revistes literàries <i>El·lipsi</i> (Gandia) <i>L'Aiguadolç</i> (Pedreguer) <i>Daina</i> (València) <i>L'Horabaixa</i> (Algemesí) <i>Passadís</i> (Benicarló)		Història general <i>Afers</i> (Catarroja)
Agricultura <i>Camp Valencià</i> (València)		Ensenyament <i>Allioli</i> (València) <i>Papers d'Educació</i> (València)
		Ecologia i medi ambient <i>La Casa Verda</i> (València)
		Economia, dret, política <i>Revista Valenciana d'Estudis Autonòmics</i> (València)
		Còmic <i>Camacuc</i> (València)
		Teatre <i>Tramoia</i> (Elx)

FONT: Martínez Sanchis (2016).

per l'ombra allargada del conflicte identitari de l'anomenada Batalla de València, que desanima l'empresariat a invertir en mitjans en llengua pròpia.

En conclusió, la tendència ha estat la creació d'un munt de revistes, la qual cosa va disseminar les energies per a crear un diari en valencià en clau valenciana i independent de l'agenda mediàtica de Madrid. És més, les forces democràtiques (tant nacionalistes com no) promogueren un tercer diari en castellà —*Diario de Valencia* (1980-1982) i *Noticias al Día* (1982-1984)— alternatiu a *Las Provincias* i *Levante* (Martínez Sanchis, 2016).

3. Expansió i professionalització dels mitjans (1987-2007)

Entre 1987 i 2008 la comunicació en català experimenta una fase de diversificació de mitjans, professionalització periodística, renovació tecnològica i creixement. Apareixen noves capçaleres editades per empreses privades que creen les seves pròpies redaccions. En 2008 s'editaven 170 mitjans en català (23 periòdics informatius, 80 revistes especialitzades, 30 emissores de ràdio, 22 televisions, 14 digitals i una agència de notícies). Sols cinc mitjans oferien continguts regionals i nacionals (Radiotelevisió Valenciana [RTVV], *El Temps*, *L'Avanç*, *Saó* i l'edició valenciana d'*El Punt*). La resta es distribuïen pel territori en una amalgama de petits mitjans informatius o especialitzats amb audiències modestes i fragmentades.

Pel que fa a la premsa, cap periòdic no va aconseguir nivells acceptables de difusió en tot el territori valencià. El mercat l'acapara la premsa diària en castellà dels grans grups de comunicació estatals (Vocento, Prensa Ibérica, Prisa, Grupo Z), els quals creen edicions regionals o provincials (*ABC*, *El País*, *El Mundo*) o bé edicions comarcals (*Levante-EMV*, *Las Provincias*, *Información*), i deixen poc marge a la premsa autòctona de proximitat.

Les diferències de la premsa en català i en castellà són abismals. El tiratge conjunt dels 23 periòdics d'informació en català editats en 2008 és de 102.950 exemplars, enfront dels més de 689.000 exemplars de difusió mitjana diària (juliol de 2006 - juny de 2007) dels 18 diaris en castellà venals i gratuïts implantats al territori valencià. La desproporció s'aprecia igualment en la premsa de proximitat. En 2007 es publicaven 87 periòdics locals i comarcals, dels quals 68 (78,2 %) escrits en castellà i 19 (21,8 %) en català (Martínez Sanchis, 2010a: 38-73).

La gran novetat en aquest període és l'aparició de mitjans audiovisuals en català, un fet històric fonamental des de les vessants comunicativa i sociolingüística. El pioner fou el centre regional de Televisió Espanyola (TVE), que inicia en 1971 l'informatiu *Aitana* de les 14 hores, que incorporava el castellà perquè cobria també Murcia, Almeria i Albacete fins a 1982. Encara havia de passar més d'una dècada per a l'aparició de la televisió autonòmica valenciana. I mentre això arribava, l'abril de 1985 comencen les primeres emissions de Televisió de Catalunya (TV3) al País Valencià a través dels repetidors instal·lats per Acció Cultural del País Valencià (ACPV).

Entre 1985 i 1989, TV3 es va erigir en la televisió de referència en llengua autòctona, malgrat les pressions i els plets del Govern central i de l'autonòmic per a impedir-ne la recepció. TV3 va continuar emetent fins a la seua desconnexió el 17 de febrer de 2011 a causa de les multes imposades a ACPV pel Govern valencià.

RTVV començà les emissions el 9 d'octubre de 1989. El primer va ser Canal 9, amb una programació generalista. Més tard, l'octubre de 1997, comença Notícies 9, que es convertirà en Punt 2 en 1999. L'oferta es completa amb el canal temàtic informatiu 24/9 i el canal internacional TVVi. RTVV perdurà vint-i-sis anys fins al tancament el novembre de 2013 per part del consell presidit per Alberto Fabra, després d'un endeutament de més de 1.200 milions d'euros i de continuats escàndols de desinformació i manipulació informativa.

La gestió de RTVV va ser marcada per un ús governamental, el creixement desmesurat de la plantilla i el fet de no ser un veritable motor dinamitzador del sector audiovisual valencià. A això se suma una audiència dominada per les televisions estatals —Canal 9 sempre ha ocupat els darrers llocs en el rànquing d'audiència de la televisió generalista, segons Sofres— i una Canal 9 lànguïda com a motor de normalització lingüística, ja que la cadena va aplicar el bilingüisme català-castellà des del primer moment. De fet, un estudi de CCOO de 2006 revela un nivell d'ús desigual del català —baix en Canal 9 (36 %) i elevat en Punt 2 (95 %)—, i una aposta tímida per l'audiovisual valencià, que representava sols el 25 % (Martínez Sanchis, 2010a: 86-93).

Malgrat això, Canal 9 es va convertir en el mitjà en llengua pròpia de major comunicació massiva al País Valencià. Segons el *Llibre blanc d'ús del valencià* de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), en 2004 la població major de quinze anys que veia televisió en llengua vernacla mostrava aquestes tendències: Canal 9 (48,61 %), Punt 2 (17,48 %), TV3 (10,33 %), Canal 33 (3,65 %) i televisions locals (3,99 %). Això no obstant, la televisió en castellà ha dominat sempre la pantalla. Posem-ne un exemple. En 2006 la quota d'audiència de Canal 9 al País Valencià era del 16,4 %, per darrere de Tele 5 (22,1 %), TVE (19,7 %) i Antena 3 (19,1 %) (Martínez Sanchis, 2010a: 87).

Quant a la televisió local, des del naixement de Telecarlón de Benicarló en 1984 fins a 2007, el sector creix moderadament. De les 132 televisions locals valencianes censades en 2007 (cable, ona terrestre i TDT), solament tretze tenien un nivell alt d'ús de català, entre les quals destaquen Canal 37 TV Marina Alta, Canal 56 Televisió Comarcal de Vinaròs, Canal Castelló TV, Gandia TV, La Pobla Televisió, Ribera TV, Sueca TV, Telecarlet, Canal Nord Televisió de Morella, TV d'Uixó, TV Onda, TV Ontinyent, Televisió Comarcal de la Costera i Berca TV d'Algemesí. Tanmateix, les adjudicacions dels programes de TDT (42 locals i 2 autonòmiques) assignades pel Consell el 30 de desembre de 2005 van canviar el mapa televisiu. La majoria de llicències de TDT es concediren a grups de mitjans estatals afins al PP, fet que incrementà la castellanització de l'espai comunicatiu valencià (Martínez Sanchis, 2010b: 115-139).

Pel que fa al sector radiofònic, entre 1976 i 2008, la ràdio en català queda reclosa a Ràdio 9 i a un petit grup de ràdios locals, la majoria públiques. En 2008 sumaven trenta emissores. Ràdio 9, creada en 1989, no ha tingut mai grans audiències, mentre que la ràdio privada parla

majoritàriament en castellà. En 1993 del total de 2.748 hores d'emissió radiofònica diària al País Valencià, sols 493 eren en valencià, és a dir, el 18 % (Xambó, 2002: 205-208). L'escolta de ràdio en llengua vernacle ha estat sempre imperceptible. De fet, en 2004 sols el 3,23 % de la població major de quinze anys escoltava ràdio en llengua pròpia, segons l'AVL, quota que es repartia entre Ràdio 9, Catalunya Ràdio i les ràdios locals, entre les quals destaquen les emissores municipals d'Alzira, Benicarló, Cocentaina, Ondara, Pego, Canals i Picassent i les privades Ràdio Vila-real i Els Ports Ràdio (Martínez Sanchis, 2010a: 76-83). En 2006 es va constituir la Xarxa d'Emissores Municipals Valencianes (XEMV) per a l'intercanvi de programació.

Ràdio 9 va arrancar amb l'objectiu de generar un espai radiofònic valencià propi, però amb el pas dels anys no s'ha convertit en un referent comunicatiu. Canvis de direcció precipitats, un deute econòmic elevat, una manca de criteri clar des de les esferes polítiques quant al tipus i la qualitat de continguts i un procés continuat de castellanització van diluir l'impacte d'aquesta emissora. Com a contrapunt, en els darrers quaranta anys s'ha consolidat la programació en castellà de les grans cadenes estatals. En 2007 les generalistes SER, COPE, RNE, Onda Cero i Punto Radio sumaven una audiència mitjana diària d'1.443.000 oients, mentre que Ràdio 9 arriba a 50.000 i Catalunya Ràdio a 8.000 (Martínez Sanchis, 2010a: 77).

En la situació descrita té molta responsabilitat la Generalitat. Els governs autonòmics, tant del PSPV-PSOE com del PP, han afavorit l'entrada de cadenes foranes més afins a les seues ideologies mitjançant la concessió de llicències de ràdio FM previstes en els diversos plans tècnics de radiodifusió sonora del Govern central.

Altrament, a finals del segle XX i durant la primera dècada del XXI es produeix l'enlairament dels mitjans digitals (híbrids i nadius) en ambdues llengües oficials. El corpus de cibermitjans valencians de 2011, recopilat pel professor Guillermo López de la Universitat de València, recull 465 mitjans en Internet (234 de premsa, 133 de ràdio i 58 de televisió), dels quals 89 són cibermitjans en llengua catalana (19,14 %).

4. Crisi: tancament de mitjans (2008-2015)

Entre 2008 i 2015 els mitjans en català aturen el creixement. Un estancament causat no només per la gran recessió econòmica de 2008-2012, que provoca una crisi publicitària, el tancament de mitjans i l'acomiadament de periodistes, sinó també per la política hostil del Govern valencià i alguns ajuntaments conservadors cap als mitjans en llengua pròpia.

La política de foment del valencià als mitjans iniciada pel govern socialista de Joan Lerma va ser desmuntada pels successius governs del PP. Eduardo Zaplana anul·là les ajudes a la premsa i ràdio en valencià. Després vingueren les sancions econòmiques de l'executiu de Francisco Camps contra ACPV per a obligar l'entitat a tancar les emissions de TV3 i Canal 33 en terres

valencianes, fet que tingué lloc el 17 de febrer de 2011. La ignomínia va culminar amb el tancament de RTVV per l'acord de les Corts Valencianes del 27 de novembre de 2013, per la majoria absoluta del PP. La desfeta va arrossegar el sector audiovisual a la crisi.

Posteriorment, el 21 de gener de 2014 ACPV suprimia el senyal de Catalunya Ràdio i Catalunya Informació al País Valencià per ordre del Ministeri d'Indústria, amb el vistiplau del Consell en el marc d'una política calculada d'aïllacionisme lingüístic de l'espai català de comunicació. La desaparició de RTVV i dels mitjans audiovisuals de Catalunya ha estat un dels atemptats més greus en democràcia contra la normalització de la llengua en terres valencianes.

Paral·lelament a la caiguda dels grans mitjans autonòmics, van tancar cinquanta petits mitjans en llengua pròpia, trenta-cinc dels quals (70 %) d'abast local i comarcal. La baixada de la publicitat per la crisi i l'impacte de la digitalització es van aferrissar sobretot en la premsa, cosa que abocà al tancament dels emblemàtics periòdics comarcals *Crònica*, de la Vall d'Albaida, *Papers de l'Horta*, *El Cresol* de l'Horta Nord, o *L'Expressió de la Ribera*. I no només la crisi. En alguns casos, la cloenda es va produir per decisions polítiques arbitràries, com és el cas del tancament de Gandia TV, Info TV o Aldaia Ràdio (Martínez Sanchis, 2019: 92-94).

Així mateix, es va produir un retrocés del català arran de la concessió de llicències de TDT locals i autonòmiques en 2005 i 2010, atorgades majoritàriament a grups mediàtics forans en castellà. En 2010, de les vint-i-vuit televisions locals privades que emetien en TDT al territori valencià, només el 13 % oferia programació íntegrament en català, un 31 % emprava les dues llengües amb un ús més gran del valencià i el 57 % emetia majoritàriament en castellà, les quals incomplien l'obligació legal d'emetre en català almenys un 25 % de la programació (Altarriba, 2010).

El mapa de la TDT local es va reordenar arran de la sentència del Tribunal Suprem de 18 de juliol de 2012. La sentència anul·lava l'adjudicació de la Generalitat Valenciana de quaranta-dues llicències de TDT locals feta el 30 de desembre de 2005 per incomplir la funció objectiva de valoració d'ofertes. Això va obligar el Consell a fer una nova adjudicació el 23 de juny de 2015, i noves empreses entraren en joc.

5. Creixement sostingut i estabilització (2016-2023)

Entre 2016 i 2023 es produeix un creixement sostingut de mitjans. En menys de set anys es passa de 98 mitjans informatius en 2007 a 167 en 2023. Assistim a una etapa d'estabilització en la qual conflueixen una sèrie d'elements positius al mercat que aturen alguns dels desajustos anteriors. Assenyallem alguns d'aquests factors:

1. La recuperació econòmica després de la recessió mundial de 2008-2012 va afavorir la reactivació de la publicitat comercial als mitjans i la realització d'inversions de millora en noves tecnologies de la comunicació.

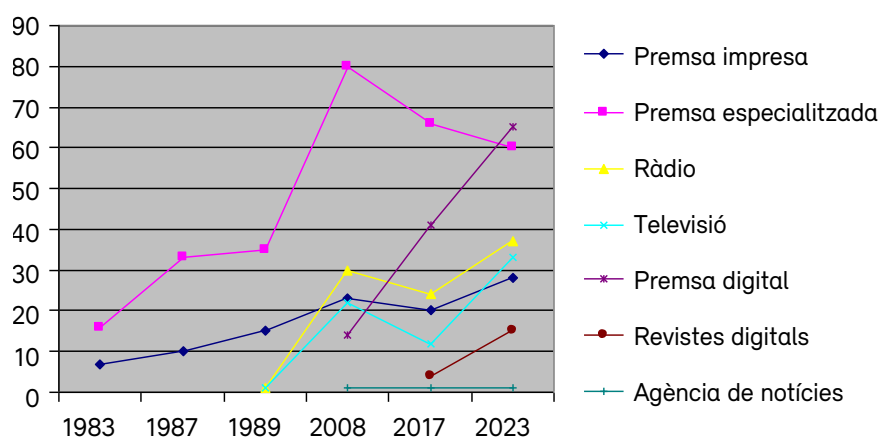
2. La reobertura de la radiotelevisió valenciana en 2018 amb la marca À Punt Mèdia va reactivar el sector audiovisual.
3. La reordenació del mercat de la televisió local després de la nova adjudicació de llicències de TDT en 2015, així com l'aparició de televisió en línia, contribuïren a l'augment de la televisió de proximitat, que passa de dotze emissores en 2017 a trenta-una en 2023.
4. Una política favorable de la Generalitat Valenciana mitjançant la concessió de subvencions per al foment del català als mitjans privats. Entre 2016 i 2023 la Conselleria d'Educació i Cultura i Esports ha concedit 15.461.743 euros, mentre que l'AVL n'ha atorgat 290.000.
5. S'aviva l'adaptació de la informació de proximitat a les noves tecnologies digitals, cosa que afavoreix l'estabilització de la premsa local i comarcal de paper amb versions digitals (model híbrid), així com l'ascens de la premsa digital nascuda en la xarxa.
6. L'estabilització de la ràdio local propicia la reactivació de la Xarxa d'Emissores Municipals Valencianes (XEMV), que agrupa avui trenta-dues emissores, i la seva col·laboració amb À Punt FM, amb la qual comparteixen programació.

6. Nombre i tipus de mitjans en 2023

El corpus de mitjans en català que presentem recull dades del setembre de 2023. A la taula 2 hem indexat 164 mitjans informatius distribuïts en premsa impresa (28), emissores de ràdio (37), televisions (33), mitjans digitals (65) i agència de notícies (1). A més, s'editen 75 revistes especialitzades de temàtica diversa (60 de paper i 15 de digitals). La suma de tots dona 239 títols. Això no obstant, en la figura 1 i la taula 2 quantifiquem l'evolució dels mitjans valencians en català entre el 1983 i el 2023 a fi de valorar el creixement que han experimentat en aquest període.

FIGURA 1

Evolució dels mitjans en català al País Valencià (1983-2023)

FONT: Elaboració pròpia a partir de Martínez Sanchis (2010a, 2013, 2016 i 2019).

Cal destacar que l'àmbit de cobertura informativa de la majoria d'aquests mitjans és de proximitat. Dels 164 mitjans informatius censats, 136 (82,9 %) tenen com a espai noticiable el municipi o la comarca, mentre que 28 (11,1 %) incorporen continguts referits al territori valencià.

TAULA 2		Evolució dels mitjans en català al País Valencià (1983-2023)				
		1983	1987 ¹	2008	2017	2023
Mitjans informatius						
Prensa informativa impresa		7	10	23	20	28
Emissores de ràdio		—	—	30	24	37
Emissores de televisió		—	—	22	12	33
Prensa digital		—	—	14	41	65
Agència de notícies		—	—	1	1	1
Total		7	10	90	98	164
Prensa especialitzada de temàtica diversa						
Prensa especialitzada impresa		16	33	80	66	60
Prensa especialitzada digital		—	—	—	4	15
Total		16	33	80	70	75
Total de mitjans informatius + prensa especialitzada						
Total		23	43	170	168	239
1. L'any 1989 comencen les emissions de RTVV.						
FONT: Elaboració pròpia a partir de Martínez Sanchis (2010a, 2013, 2016 i 2019).						

6.1. Baixa digitalització de la premsa de paper

La premsa impresa en català no ha aconseguit crear cap diari de periodicitat diària. Diversos setmanaris avui desapareguts (*El Periòdic*, *El Punt-PV*, *L'Avanç* i *Jornada*) van manifestar interès a convertir-se en diaris en algun moment, però no van fer mai aquest pas per manca d'ingressos econòmics i de lectors. De fet, la majoria de periòdics en llengua pròpia sobreviuen amb grans dosis de perseverança i austeritat. En això les veteranes *Saó* —fundada en 1976 i d'abast regional— i *El Temps* —nascuda en 1984 i difosa a tots els territoris de llengua catalana— tenen molta experiència de resistència.

La premsa de proximitat es distribueix en zones on la llengua està més viva, concretament a les comarques situades entre Alcoi i Gandia i al voltant de les ciutats de València i Castelló. Es

tracta de periòdics nascuts en el darrer terç del segle XX i principis del XXI. Destaquen tres petits grups de comunicació. Al nord hi treballen Comunicacions dels Ports, SA —edita el setmanari *Notícies de Morella*, Els Ports Ràdio, Nord TV i el digital *Comarquesnord.cat*—, a més de l'empresa Artes Gráficas Castell, que edita els setmanaris germans *7 Dies Actualitat de Benicarló* i de Vinaròs. Al sud hi destaca l'empresa d'Alcoi Més Ciutat, editora d'*El Nostre Ciutat* —escrit en castellà en paper i en català en la versió digital—, sobre el qual graviten els gratuïts *El Nostre Banyeres*, *El Nostre Xixona*, *El Nostre Muro*, *El Nostre Bocairent*, *El Nostre Oliva* i *El Nostre Xarpolar*. L'àrea d'aquest grup abraça l'Alcoià, el Comtat i la Foia de Castalla (Peidro, 2022).

TAULA 3

Premsa impresa en català (2023)

<i>Notícies</i> (Morella)	<i>Ciutat de Carlet</i>
<i>7 Dies Actualitat de Benicarló</i>	<i>La Veu d'Alginet</i>
<i>La Veu de Benicarló</i>	<i>Alberic Informa</i>
<i>Crònica de Vinaròs</i>	<i>Suheca.com</i> (Sueca)
<i>7 Dies Actualitat Vinaròs</i>	<i>El Nostre Oliva</i>
<i>Poble</i> (Vila-real)	<i>L'Informador</i> (Xàtiva)
<i>Saó</i> (València)	<i>El Grat</i> (Alcoi)
<i>El Temps</i> (València)	<i>El Nostre Banyeres</i>
<i>Diari Ara</i> (delegació valenciana)	<i>El Nostre Xixona</i>
<i>L'Opinió de Torrent</i>	<i>El Nostre Muro</i>
<i>Nou Torrentí</i> (Torrent)	<i>El Nostre Bocairent</i>
<i>Torrent Informatiu</i>	<i>El Nostre Xarpolar</i> (l'Alcoià)
<i>Infotur.com</i>	<i>Barcella</i> (Banyeres de Mariola)
<i>L'Alcúdia 752</i>	<i>Periòdic Punt i a Part</i> (Creventí)

FONT: Elaboració pròpia a partir de resolucions de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport i acords de l'AVL de concessió de subvencions per al foment del valencià a mitjans de comunicació. Anys 2016-2023; Xarxa d'Emissores Municipals Valencianes (XEMV).

La premsa de proximitat continua sent majoritàriament local, concretament vint capçaleres, que representen el 82,1 %, mentre que sols cinc periòdics (20 %) són comarcals (taula 3). És també una premsa amb tiratges modestos (*Notícies* tira 1.099 exemplars i *L'Alcúdia 752* uns 5.000).

Cal destacar igualment que la premsa de paper s'ha adaptat tard al món digital, té un nivell de digitalització poc desenvolupat. Sols vuit dels vint-i-cinc periòdics indexats tenen versions digitals, alguns amb suports diferenciadors de la versió impresa. Són *7 Dies Actualitat de Benicarló*, *La Veu de Benicarló*, *7 Dies Actualitat Vinaròs*, *Poble*, *L'Opinió de Torrent*, *Infotur.com*, *La Veu d'Alginet* i *Suheca.com*. La coexistència del paper i la versió digital reforça la marca.

La premsa de proximitat és feble i fluctuant: al llarg dels darrers quaranta anys han tancat un bon nombre de capçaleres —ahora que n'han sorgit de noves— que no han pogut resistir els vaivens del mercat en moments de crisi publicitària. I difícilment aguanten la competència de les edicions comarcals dels diaris en castellà com *Levante-EMV*, *Información*, *El Periódico Mediterráneo* i *Las Provincias de Vocento*.

Tot i això, la llengua mostra bastanta fortalesa en les revistes especialitzades de temàtica diversa, sostingudes per universitats, editorials, associacions, administracions públiques i sindicats. Actualment n'hi ha 75 en circulació (60 de paper i 15 de digitals). Són revistes de llarga durada que sobreviuen gràcies a uns ingressos segurs procedents d'aquestes entitats i a les subscripcions d'un lectorat fidel que valora la qualitat dels seus continguts. Moltes d'aquestes revistes tenen un prestigi reconegut en àmbits acadèmics i científics en la seua matèria, algunes de les quals es difonen en tot l'àmbit lingüístic català. És el cas de *L'Espill*, *Mètode*, *Caràcters*, *Caplletra* o *Arxius de Ciències Socials*, editades per la Universitat de València. Destaca també la revista *Debats*, fundada en 1982 per la Institució Alfons el Magnànim de la Diputació de València. Escrita inicialment en castellà, a partir de 2017 edita versions en català i anglès.

Destaquen igualment les revistes de política, economia o cultura des d'una perspectiva crítica. És el cas d'*El Butlletí d'ACPV*, *Papers Associatius de l'Horta Sud* de la Fundació Horta Sud o *Allioli* del STPV-Intersindical Valenciana. O la revista cultural *Lletraferit* de La Drassana, les literàries *L'Illa* i *TDX* de Bromera o la revista d'història *Afers*, així com les d'arts escèniques com *Eq'liquà* i *TEA3* i el còmic infantil *Camacuc*.

De la mateixa manera, en comarques es publiquen una vintena de revistes culturals que duen a terme una tasca important de foment del patrimoni i les tradicions populars. La més veterana és *Buris-ana*, fundada en 1956 per l'Agrupació Borrianenca de Cultura. Més recentment, l'any 2019 arrancava *Bastida* de la Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià.

6.2. Estabilització de la ràdio

El sector radiofònic (taula 4) ha experimentat certs ajustaments que, si bé no han suposat un creixement d'audiències, han parat la caiguda en picat que es va produir després del tancament de RTVV. À Punt Ràdio i la reactivació de les ràdios locals de la XEMV, han propiciat una permanència testimonial de la ràdio en català. En 2023 hi ha actives trenta-set emissores, el 81 % de les quals de titularitat pública, bona part amb pàgina web.

À Punt FM va arrancar l'octubre de 2018 al Centre de Producció de Programes de Burjassot. En 2022 va incorporar un nou estudi polivalent que permet fer programes de ràdio, televisió i web de manera simultània. El nou estudi allotja l'espai informatiu *Les notícies del matí* i les retransmissions culturals i esportives. En 2018 À Punt FM va signar un acord amb la Federació Valenciana de Municipis i Províncies i la XEMV per a fomentar intercanvis de continguts, rondes informatives, producció de programes, cobertura d'esdeveniments i continguts específics per a webs. Fruit d'aquest treball són el magazín *El Rall*, en el qual col·laboren les emissores de la XEMV. El desembre de 2018 l'Estudi General de Mitjans (EGM) va situar À Punt FM en 22.000 oients diaris, xifra que va pujar a 42.000 en 2022 (Moreno, 2022).

Tanmateix, les cadenes generalistes estatals mantenen una hegemonia aclaparadora. Segons la tercera onada de l'EGM de 2023, la SER acumula una mitjana de 485.277 oients diaris al territori valencià, seguida de la COPE amb 378.955 i Onda Cero amb 213.187, mentre que

TAULA 4

Emissores de ràdio en català al País Valencià (2023)

Emissora pública autonòmica

À Punt FM

Emissores privades

Els Ports Ràdio

Sermaestrat.com

Radiolavallduixo.com

Lateuaradio.com (Vinalopó Mitjà)

Xtradio.es (La Costera)

Ràdio esportiva

VCF Ràdio

Ràdio educativa

Vox UJI Ràdio / Universitat Jaume I

Radioescola / Federació Escola Valenciana

Emissores municipals

Ràdio Benicarló

Alzira Ràdio

Aldaia Ràdio

Ràdio Pego

Ràdio Cocentaina

La Veu d'Ondara

Ràdio Banyeres

Ràdio Altea

Ràdio Alginet

Ràdio Rabosa (Almàssera)

Ràdio l'Om de Picassent

Ràdio Sol d'Albal

Ràdio Benigànim

Canals Ràdio

Valldigna Ràdio

Ràdio Vila-real

Ràdio Manises

Ràdio Bétera

Llosa FM (Llosa de Ranes)

Marines Ràdio

Ràdio Xàbia

Mislata Ràdio

Guadassuar Ràdio

Ràdio Benicarló - Info Maestrat

Ràdio Jove (Càlig)

Ràdio Túria (l'Eliana)

Ràdio Banyeres de Mariola

Ràdio Pobla (Pobla de Vallbona)

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades de la XEMV i les resolucions de concessió de subvencions de l'AVL i la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport. Anys 2016-2023.

À Punt Ràdio arriba als 17.590 oients.¹ No disposem d'audiències de les petites emissores locals.

6.3. Recuperació de la televisió

El començament de les emissions d'À Punt TV el 25 d'abril de 2018 i la reordenació de la TDT local el juny de 2015 han afavorit l'establiment d'una mínima base de televisió en català. Després de vora cinc anys sense televisió pública, À Punt TV entrava en un mercat mediàtic competitiu i canviant amb certs desavantatges: la crisi del model de les televisions públiques, l'auge de les noves plataformes digitals, l'accelerada digitalització al sector audiovisual, un pressupost minúscul (el més baix de totes les televisions autonòmiques amb llengua pròpia) i una oferta televisiva aclaparadorament en castellà.

Genera consens que À Punt ha tingut un paper positiu en la promoció de l'ús de la llengua, que empra en tota la programació, i que ofereix uns estàndards de qualitat professional, juntament amb un pluralisme polític, que li donen un tarannà més democràtic que l'antiga Canal 9. Programes com *La Colla*, *Terra Viva*, *Bona vesprada*, *Tresors amb història*, *Valencians pel món* i *Zoom* o els espais en directe en les festes valencianes tenen molt bona acollida i són considerats de qualitat. Un altre aspecte positiu ha estat la creació de les plataformes digitals Apuntmedia.es, À Punt Global i Bon Dia TV, així com la col·laboració entre À Punt, IB3 i TV3 en la realització

1. <https://www.extradigital.es/que-radios-generalistas-son-las-mas-escuchadas-en-la-comunitat-valenciana-cv/>

de productes, coproduccions de sèries de ficció i emissions simultànies, fet que contribueix a la cohesió de l'espai comunicatiu en català.

Tanmateix, À Punt TV no ha aconseguit fidelitzar una audiència elevada. Si bé les dades de març de 2023 van donar un rècord d'audiència del 4,4 %, À Punt està lluny de la influència que tenen altres televisions autonòmiques. Amb dades de 2022, la quota mitjana anual de pantalla d'À Punt era del 3,1 %, molt per sota de TV3 (14,1 %), líder d'audiència al seu territori, Aragó TV (10,6 %) i la Televisió de Galícia (10,5 %). I també per darrere de Canal Sur d'Andalusia (8,9 %), d'ETB2 (8,6 %), TPA d'Astúries (7,4 %), CMM de Castella-la Manxa (6,4 %), TV Canaria (5,6 %) i Tele-Madrid (5,6 %). Aquestes dades, però, no obvien que el conjunt d'emissores autonòmiques representa el 8,4 % de la quota de pantalla total a Espanya (Barlovento Comunicación, 2022).

Altrament, el pressupost insuficient minva les possibilitats d'augmentar-ne la influència social. Els 67,91 milions d'euros de pressupost de la Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació de 2022 contrasten amb els 300,64 milions de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, els 172,63 d'Euskal Telebista i els 121,56 de la RTV Gallega.² Aquest pressupost irrisori no contribueix en gran manera a la reactivació del sector audiovisual valencià.

La situació actual no albira millores. La majoria del PP i Vox a les Corts Valencianes ha fet possible l'aprovació de la Llei de 27 de juny de 2024 de la Corporació Audiovisual de la Comunitat Valenciana, que deroga l'anterior llei aprovada en 2016 pel Govern del Botànic i que va servir per recuperar el servei públic de radiodifusió. La nova llei incrementa el control polític sobre els òrgans de govern, obri la porta a la programació en castellà i genera incertesa sobre el finançament de l'ens. A més, elimina el Consell de la Ciutadania, un òrgan de participació pública que vetllava per la qualitat i la independència del mitjà i posa en mans del Consell d'Administració la redacció del reglament del Consell d'Informatius (Tena, 2024).

6.4. Reordenació de la televisió local

La reordenació del mapa de la TDT en 2015 ha contribuït a valencianitzar l'espai televisiu local. Algunes adjudicatàries de 2005 de TDT en castellà perderen la concessió, com Unidad Editorial, Libertad Digital i Mediamed. Per contra, en 2015 obtingueren llicència empreses que empen la llengua pròpia, que van arribar en 2023 a vint-i-quatre emissores en català. Destaquen Ribera Televisió a les demarcacions de la Ribera i València, TVCS Retransmisiones a les demarcacions de Morella, Vinaròs i Castelló, Televisió Comarcal d'Alcoi a l'Alcoià i el Comtat i Comarques Centrals Televisió que emet a les demarcacions de Xàtiva-Ontinyent, Gandia i Dénia.

Així mateix, es mantenen algunes televisions històriques com Nord TV de Morella, Maestrat TV de Vinaròs, Canal 56 TDT del Maestrat, TEVE4 de Castelló, Cullera TV, Berca TV

2. Pressupost total de les principals corporacions autonòmiques de ràdio i televisió a Espanya en 2022: <https://es.statista.com/estadisticas/663576/corporaciones-autonomicas-de-radio-y-television-segun-su-presupuesto-espana/>.

d'Algemesí, Sueca TV i Tele Safor de Gandia. En les adjudicacions de 2015 van obtenir llicència editores en castellà que usen el català en alguns programes, com és el cas de Levante TV i Información TV de Prensa Ibérica, activa en catorze demarcacions.

6.5. Consolidació de la premsa digital

En Internet és on la llengua està més normalitzada. La puixant iniciativa de periodistes i petits empresaris ha afavorit l'expansió dels cibermitjans. Dels 89 cibermitjans existents en 2011 se n'ha passat a 150 en 2023, distribuïts així: premsa informativa (65), premsa especialitzada (20), ràdio (32) i televisions (33).

Els diaris informatius en línia estan presents pràcticament en totes les comarques i principals ciutats catalanoparlants. En 2023 es compten 65 digitals, dels quals 49 (el 75,3 %) són de continguts locals i comarcals, mentre que 16 informen sobre tot el País Valencià, un fet insòlit que no ha aconseguit mai la premsa comarcal impresa.

Pel que fa a la premsa d'abast regional, a més de les versions digitals de *Saó* i *El Temps*, destaquen la versió en valencià d'Europa Press i les seccions valencianes de *VilaWeb*, *El Punt-Avui* i *Ara* editats a Catalunya. Aquests tres digitals mantenen integrat el territori valencià amb l'espai català de comunicació. En el bloc de diaris d'abast autonòmic destaquen nou digitals que informen de totes les matèries. Destaca *Diarilaveu.cat*, de capital valencià cooperatiu, fundat per Moisès Vizcaino en 2013, amb el títol *La Veu del País Valencià* i que va viure una primera època fins a 2016. Va ser la primera publicació en català capaç d'informar de l'actualitat de tot el territori autonòmic cada dia. El 5 d'abril de 2017 es va renovar i va començar a publicar amb la capçalera de *Diari La Veu*. L'any 2019 va tancar per la seua situació econòmica insostenible. Al llarg de la seua trajectòria va impulsar les seccions diferenciades *PilotaVeu*, *AulaVeu* i *CulturaVeu*. El diari va tornar a publicar-se l'abril de 2022 rebatejat com a *Diarilaveu.cat*. Actualment manté els webs especialitzats *Laveudelsllibres.cat* i *Nosaltreslaveu.cat* sobre reflexió i activisme social (Vizcaino, 2022: 30-33).

Altrament comptem amb dinou diaris digitals locals en llengua pròpia localitzats a les ciutats de Castelló, València i Alacant i a les capitals de les comarques catalanoparlants. Addicionalment, s'editen trenta diaris comarcals i supracomarcals, que arriben a vint comarques. Les comarques amb un nombre més gran de capçaleres són l'Alcoià, el Comtat, la Ribera Alta i Baixa, la Costera, la Vall d'Albaida, la Safor, la Marina Alta, l'Horta, els Ports, l'Alt i Baix Maestrat i la Plana Alta i Baixa. En tenim alguns exemples singulars: València Extra, *Comarquesnord.es*, *Eldiari.online*, *Castelloextra.com*, *Hortanoticias.com* en valencià, *Tucomarca.com* en valencià, *Diario dealicante.net/val*, *Lesmuntanyes.com*, *Infoniu.es* i *Aramultimedia.com*.

Malgrat aquesta vitalitat, les quotes d'audiència dels mitjans digitals en català són molt baixes respecte als editats en castellà (taula 5). El setembre de 2023 l'OJD Interactiva registra 85 mitjans digitals al territori valencià, dels quals 46 (54,1 %) són en castellà i 39 (45,8 %) en català, la immensa majoria són de premsa. Tots plegats sumen 20.469 milers d'usuaris únics, dels

quals 19.440 milers (94,97 %) accedeixen a cibermitjans en castellà, mentre que 1.029 milers visiten mitjans en línia en valencià, cosa que representa un minúscul 5,02 % del total de l'audiència. Els deu diaris digitals principals en castellà junts tenen 19,5 vegades més visitants únics que els deu primers en valencià.

TAULA 5		Audiència dels deu diaris digitals en castellà i en català amb més difusió al País Valencià (setembre de 2023)	
Diaris digitals en castellà		Diaris digitals en valencià	
Títol	Usuaris únics	Títol	Usuaris únics
Levante-EMV.com	9.378.847	Valenciaextra.com	409.799
Elperiodicomediterraneo.com	3.430.410	Actualitatvalenciana.com/ca	96.362
Valenciaplaza.com	1.737.603	Diarilaveu.cat	89.941
Diario.es/comunitat-valenciana	1.189.375	Eltemps.cat	59.558
Elperiodic.com	719.136	Diaridelmaestrat	59.352
Alicantepiazza.com	687.675	Valenciadiari.com	41.443
Castellonpiazza.com	289.314	Comarcacv.com	38.721
Lamarinapiazza.com	222.668	E6d.es	33.821
DiariosigloXXI.com	208.366	Diaridigital.es	20.247
Denia.com	147.676	Castellonoticias.com	19.728
Total		868.972	

FONT: Elaboració pròpia a partir de l'OJD Interactiva: Medios digitales de la Comunidad Valenciana.

7. Ajudes a l'ús de la llengua als mitjans

Al País Valencià s'ha dut a terme una política fluctuant d'ajudes econòmiques per al foment del català als mitjans privats. Entre 1986 i 1995 es van concedir 102 milions de pessetes (613.032 d'euros actuals) per a l'ús del valencià en la premsa i la ràdio (Xambó, 2001). En 1996 el govern del PP anul·là aquestes subvencions, però en 2005 l'AVL les va recuperar i va arribar a concedir entre 2005 i 2017 un import global de 583.000 euros, xifra que se sumava a les aportacions anuals a la versió digital en valencià d'Europa Press. Amb tot, en els anys que van de 1986 a 2015, el País Valencià ha estat la comunitat amb llengua pròpia altra que el castellà que menys subvencions ha destinat als mitjans en llengua vernaclea, i se situa molt per darrere de Catalunya, el País Basc, Galícia i Balears (Martínez Sanchis, 2010a: 84-85 i 117-122).

La situació va canviar en positiu amb el Govern del Botànic durant el període 2016-2023. En aquesta etapa la Conselleria d'Educació ha concedit un import total de 15.461.743 d'euros. Així mateix, de 2017 a 2023 l'AVL ha concedit ajudes per un total de 290.000 d'euros per a la premsa i ràdio locals i comarcals. Les ajudes de la Conselleria d'Educació es divideixen en dos blocs: el Programa A destinat a mitjans íntegrament en català i el Programa B per a mitjans parcialment en català. Aquestes subvencions han incentivat els mitjans en castellà a emprar més el català. Tanmateix, el sistema de distribució afavoreix els mitjans en castellà perquè tenen més difusió i audiències, fet que ha rebut crítiques d'alguns editors que acusen la Generalitat de discriminar la llengua autòctona. De fet, en 2023, de l'import total de 2.279.999 d'euros se n'han donat 1.171.299 (86,5 %) a mitjans parcialment en català, mentre que 308.700 (13,5 %) s'han repartit als mitjans íntegrament en català.

Malgrat les crítiques, les ajudes als mitjans en castellà del Programa B han incrementat la presència del català en els mitjans regionals i estatals amb edicions territorials. Es tracta de diaris que publiquen suplementos o bé seccions diàries en català, com és el cas de *Levante-EMV* amb la secció de cultura *Panorama*, el suplement setmanal d'educació *Aula* o pàgines dedicades a la pilota valenciana. I també la secció cultural *Lletraferit* de *Valencia Plaza* i els suplementos *Quadern de Mediterráneo* i *Arts d'El Mundo-CV*. Així mateix, un bon nombre de premsa comarcal en castellà ofereix versions digitals doblades al català, com ara *Loclar* i *El Periòdic d'Ontinyent* a la Vall d'Albaida, *El Nostre Ciutat* a l'Alcoià i el Comtat o *Tu comarca.com* de Bunyol. A més a més, hi ha una dotzena de títols de proximitat que publiquen bastants continguts en català, com és el cas del grup *El Periódico de Aquí* o *El Meridiano* de l'Horta.

Igualment, hi ha mitjans audiovisuals amb programes en català, especialment de temàtica cultural, festiva i agrícola. És el cas de la cadena SER en les edicions locals de Vinaròs, Castelló, Xàtiva i Ontinyent; o la COPE en les edicions d'Alcoi, Gandia, Alzira i Sagunt. I també *Levante TV* i *7TeleValencia*.

Les ajudes institucionals, si bé han contribuït a vehicular l'ús de la llengua en la societat valenciana, no han servit per a traure els mitjans en català de la marginalitat.

8. Ús de la llengua en les notícies i la publicitat

Volem comentar l'estudi *Ús de les llengües en els mitjans de comunicació de la Comunitat Valenciana, 2023*, publicat per la Generalitat Valenciana poc abans de les darreres eleccions autonòmiques. L'estudi, dut a terme per Investratègia, analitza una enquesta a directors i editors de 519 mitjans generalistes i temàtics (55,3 % de ràdios, 31,4 % de diaris digitals, 5,2 % de periòdics impresos i 8,1 % de televisions), alhora que observa les llengües emprades en l'edició tradicional de cada mitjà en la informació, els programes i la publicitat. El treball de camp es va fer del 22 de març al 5 d'abril de 2023. L'informe constata el predomini inqüestionable del castellà. De fet, la llen-

gua pròpia sols apareix en el 22,9 % de les notícies, el 26,8 % dels programes de ràdio i televisió, el 13,5 % de la publicitat que contracten els clients i el 14,7 % de la publicitat pròpia del mitjà. En els suports digitals, però, l'ús del català millora i arriba al 26 % en les notícies i al 20,3 % en la publicitat pròpia.

Així mateix, situa l'audiència de la ràdio en valencià en un 3 %. A més, les emissores de ràdio posen més música en idiomes estrangers (52,1 %) que no en els dos oficials del País Valencià. La música en català queda relegada a una quota minúscula del 3,3 %.

9. El català a les xarxes socials valencianes

L'estudi *Xifres sobre els continguts en valencià a les xarxes socials (2022-2023)*, d'Aitor Muñoz Hortelano, analitza les bases de seguidors, visualitzacions i continguts dels creadors de continguts l'agost de 2022 i 2023 enregistrats en el web Poblet.info, creat expressament per a visualitzar totes aquelles persones que generen continguts a les xarxes en la llengua dels valencians. En 2023 Poblet.info tenia enregistrats 230 creadors.

Els resultats són els següents. En YouTube allò que més visites acumula són els vídeos d'aprenentatge. Destaca el creixement del canal d'Aina Monferrer, que ha passat de 838.025 a 1.114.015 visites gràcies als 210 vídeos d'aprenentatge de llengua que ofereix. A més, canals com Patà i Avant, Home Roig i Gos Pelut i Alvamoll7 són dels més actius de la plataforma.

Instagram és una de les xarxes més actives. L'agost de 2023 hi havia 518.664 seguidors i 39.860 publicacions entre els seixanta-nou comptes enregistrats. Cabrafotuda n'és el màxim referent amb més de 100.000 seguidors, seguit de tres.voltes.rebel i larutadelsesmorzars. Així mateix, el compte que té més publicacions és musicaenvalencia.

Altrament, TikTok aglutina quaranta comptes que sumen 470.769 seguidors i 12.868.522 m'agra-des. En aquesta plataforma, Cabrafotuda torna a ser el compte més destacat amb 213.000 seguidors. El segueixen Apitxat amb 85.800 seguidors i alegriadepoble amb 44.500. Altres creadors destacats són ginamartiinez, mariamandarinaa i lsquad_elpiset. El creixement del nombre de seguidors de TikTok és similar al d'Instagram, pel fet que molts creadors aprofiten per tornar a penjar els mateixos continguts en ambdues plataformes.

D'altra banda, Twitch, la plataforma d'estríming per excel·lència, és la xarxa menys consumida i amb menys creadors. Són trenta-dos els canals registrats en 2023 que sumen 11.227 seguidors, però no arriben a deu els qui emeten contingut de manera regular. TeteJunior, Simmer_Valenciana, BesugoXavier i Nosekefik són els creadors més constants. Finalment, el pòdcast és el format que més ha crescut. Hi predominen els continguts conversacionals. L'agost de 2023 hi havia en Poblet.info cinquanta-vuit pòdcasts registrats. Club Babalà o Agres i Dolces en són dos bons exemples.

Comptat i debatut, Aitor Muñoz conclou que malgrat que el nombre de persones que creen continguts en la llengua vernacle a les xarxes és baix, s'observa un creixement moderat, especialment en TikTok, Instagram i pòdcasts. No obstant això, assenyala que la llengua pateix una situació de discriminació donada tant pels algorismes de les plataformes com per l'autoodi que tants valencians tenen a l'hora de comunicar-se en aquests espais i opten per comunicar-se en les llengües més globals.

10. Conclusions

L'Estatut d'Autonomia i la LUEV no han aconseguit superar segles de castellanització mediàtica ni desenvolupar mitjans de comunicació de massa en català en clau valenciana, influents i populars, amb grans audiències i capaços d'articular una identitat col·lectiva arrelada a les característiques pròpies del poble valencià. El mercat comunicatiu es caracteritza per una amalgama de petits mitjans informatius o especialitzats, amb audiències modestes i fragmentades, que, si bé han contribuït al redreçament de la llengua pròpia, cap no aglutina avui un públic massiu heterogeni. I més encara, si exceptuem À Punt, la presència dels mitjans en llengua pròpia és bastant imperceptible per a la majoria de la població valenciana en tractar-se de mitjans circumscrits a l'àmbit local i comarcal.

Tot i que la situació actual és millor que la de 1976, els mitjans en llengua pròpia s'han topat amb molts entrebancs polítics i econòmics. Des de la Generalitat Valenciana no s'ha apostat de valent per potenciar un sistema mediàtic autòcton, sòlid i valencianista. La seua política comunicativa vers la llengua s'ha centrat bàsicament en el desenvolupament de la radiotelevisió autonòmica —amb moltes deficiències— i la concessió de subvencions a mitjans privats que empren la llengua. La resta s'ha deixat en mans de les lleis del mercat i d'una legislació audiovisual marcada per l'Estat, que beneficia els mitjans en castellà. És escàs l'empresariat valencià que inverteix en mitjans en llengua vernacle. I la Generalitat tampoc no dona facilitats. El Consell, partint del marc legislatiu estatal, ha contribuït a la castellanització de l'espai audiovisual valencià mitjançant l'assignació de llicències de ràdio FM i TDT locals a grans grups estatals de comunicació en castellà. A això s'afegeix la imposició de Madrid —amb l'acceptació submisa del Consell— per a obstaculitzar la creació d'un espai català de comunicació mitjançant la reciprocitat en obert dels mitjans audiovisuals públics de Catalunya, Balears i el País Valencià.

La dependència externa és també palpable en la premsa, un sector en què són hegemònics els diaris en castellà de difusió provincial. Amb un ecosistema mediàtic com aquest, sense veu pròpia i independent als debats polítics i mediàtics de Madrid, la identitat valenciana d'arrel lingüística catalana es difumina, i en algunes comarques i ciutats és pràcticament invisible.

El conflicte polític sobre la llengua —atiat sistemàticament per les forces de la dreta— perpetua la situació de diglòssia que pateix la llengua i li resta prestigi social. De la mateixa manera,

TAULA 7

Evolució del coneixement del català (%) en la zona catalanoparlant (1992-2021)

1992	2005	2010	2015	2021	Diferència 2021-1992
Entén valencià bastant bé o perfectament (%)					
90,5	78,1	74,4	77,6	79,4	-11,1
Sap parlar valencià bastant bé o perfectament (%)					
67,5	57,4	57,3	56,4	54,9	-12,6
Sap llegir valencià bastant bé o perfectament (%)					
47,8	54,8	50	57,2	60,9	+13,1
Sap escriure valencià bastant bé o perfectament (%)					
16,7	32,4	29,5	38,3	44,4	+27,7

FONT: Elaboració pròpia a partir de les enquestes sobre coneixement i ús social del valencià (Conselleria d'Educació, Cultura i Esport).

TAULA 8

Coneixement del català per regions (%) a la zona catalanoparlant (2021)
(entén, parla, llegeix i escriu bastant bé o perfectament)

Regió	Entén	Sap parlar	Sap llegir	Sap escriure
Regió d'Alacant	68,5	36,4	46,9	32,8
Regió d'Alcoi-Gandia	79,4	68,1	67,5	55,5
Ciutat de València i àrea metropolitana	80,7	51,1	59,6	40,5
Regió de València	88,7	71,1	74,9	57,8
Regió de Castelló	83,3	64,9	65,3	50,2

Regió d'Alacant: Baix Vinalopó, l'Alacantí, Valls del Vinalopó i Marina Baixa.

Regió d'Alcoi-Gandia: Marina Alta, el Comtat, l'Alcoià, Vall d'Albaida i la Safor.

Regió de València: Ribera Alta i Baixa, la Costera, Camp de Túria i Camp de Morvedre.

Regió de Castelló: Plana Alta i Baixa, l'Alcalatem, els Ports i l'Alt i Baix Maestrat.

FONT: Elaboració pròpia a partir de l'enquesta *Coneixement i ús social del valencià, 2021* (Conselleria d'Educació, Cultura i Esport).

TAULA 9 Premsa valenciana en català (1983)		
Cultura, política, religió <i>Saó</i> (València)	Cultura, patrimoni, tradicions locals <i>Buris-ana</i> (Borriana) <i>Raons</i> (Picassent) <i>Acció Cultural del País Valencià</i> (València) <i>Ullal</i> (Xeraco) <i>Llum i Claredat</i> (Quart de Poblet) <i>El Crit del Palleter</i> (Catarroja)	Revistes literàries <i>Lletres de canvi</i> (València) <i>Raval de Lletres</i> (Benicarló)
Cultura i pensament <i>L'Espill</i> (València)		Energia <i>Indicadors de Conjuntura</i> (València)
Informació local i comarcal <i>El Diariet de Traiguera</i> <i>La Veu de Lliria</i> <i>Vinaròs - El Diariet</i> <i>Generalitat</i> (València) <i>L'Alcora Avui</i> <i>La Veu de Xàtiva</i>	Revistes satíriques <i>L'Encarnella</i> (Elx) <i>El Pardalot Engabiât</i> (València)	Política <i>Lluita</i> (Barcelona-València) <i>Som</i> (València)
Ensenyament <i>Allioli</i> (València)		Agricultura <i>Camp Valencià</i> (València)
FONT: Elaboració pròpia a partir de Martínez Sanchis (2016).		

TAULA 10 Cibermitjans en català (híbrids i nadius) (2011)					
Premsa digital		Ràdios		Televisions	
Informació general d'àmbit regional	5	Autònòmiques públiques	2	Autònòmiques públiques	2
Informació general local o comarcal	21	Emissores municipals	20	Privades d'àmbit regional	2
Premsa especialitzada	11	Culturals	3	Locals municipals	6
Publicacions ciutadanes	9	Privades	1	Locals privades	5
Butlletí d'informació municipal	1	Universitàries	1		
	47		27		15
Total	89				
FONT: Elaboració pròpia a partir de Martínez Sanchis (2013).					

TAULA 11

Mitjans en català tancats al País Valencià entre 2008 i 2015

Televisió	Ràdio	Cibermitjans
Grup RTVV		L'Informatiu.com
Canal 9	Ràdio 9	Edeta.cat
Punt 2	Sí Ràdio	Pàgina 26
		Vinaros.net
Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals		Bondiatorrent.com
TV3 i Canal 33	Catalunya Ràdio	Indymedia La Plana
		Laveudelaribera.com
Emissores locals		Edicions de VilaWeb a Castelló, Benicàssim, Gandia, Meliana, el Campello i Alacant
InfoTV	Aldaia Ràdio	
Gandia TV	Sedaví Ràdio	
Tele Carlet	Radio Sol ²	
TV Puçol		
Tele Cullera		
TV Ontinyent ¹		
Prensa impresa		
Prensa d'informació	Revistes especialitzades	
<i>L'Avanç</i> (València)	<i>La Casa Verda</i> (AE-Agró)	<i>L'Accent</i>
<i>El Punt Avui-PV</i> (paper) ³	<i>Silenci</i> (l'Horta)	@alter.cat
<i>El Cresol</i> (l'Horta Nord)	<i>Eines</i> (València)	<i>Brúixola</i> (València)
<i>Crònica</i> (Ontinyent)	<i>Nou Dise</i> (Universitat València)	<i>Papers d'Ecologia i Medi Ambient</i>
<i>Papers de l'Horta</i>	<i>Camp Verd</i> (Unió de Llaureadors)	<i>La Cabota</i>
<i>Quinze Dies</i> (la Safor)	<i>La Roda del Temps</i> (l'Horta)	<i>El Metropolità</i> (València)
<i>La Chicharra</i> (Sueca)	<i>Cendra</i> (València)	<i>Pensat i Fet</i> (Edicions del PV)
<i>L'Expressió de la Ribera</i>		<i>El Brillantet</i> (Benissa)
<i>Horta al Dia</i>		<i>Cadafal</i> (Vila-real)

1 i 2. Emissores públiques tancades i reobertes després de les eleccions municipals de 2015.

3. També tancaren els mensuals locals d'*El Punt* d'Alaquàs, Aldaia, Castelló de la Ribera, Silla i Montserrat i Silla.

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA 12

Lloc d'edició dels mitjans informatius en català per regions geogràfiques a la zona de predomini lingüístic valencià (2023)

Lloc d'edició	Prensa en paper	Ràdio	Televisió	Mitjans digitals	Agència de notícies	Total	%
Regió d'Alacant	—	1	—	1	—	2	1,2
Regió d'Alcoi-Gandia	8	8	9	6	—	31	18,9
Ciutat de València i àrea metropolitana (l'Horta)	5	9	9	16	1	40	24,4
Regió de València	8	11	7	20	—	46	28
Regió de Castelló	6	8	8	18	—	40	24,4
Fora de la Comunitat Valenciana	1	—	—	4	—	5	3,1
Total	28	37	33	65	1	164	100

FONT: Elaboració pròpia.

TAULA 13

Revistes valencianes especialitzades de temàtica diversa en català (2023)

Revistes impreses

Cultura, llengua i pensament d'àmbit regional/nacional

L'Espill, Caplletra, Arxius de Ciències Socials, Debats, Lletraferit

Cultura d'àmbit local i comarcal

Buris-ana, Bastida, El Tempir, Espai Carraixet, La Falzia, Bresca, Dau al Deu, Traiguera, Tossal Gros, El Llombo, La Pedralta, Benimaclet-Entra, La Fontanella Costur, Memòria Viva de Barxeta, Mainhardt, L'Escudella, Vila de Càlig, Tossal, Plaerdemavida, Almaig, Aigua Clara (Benassal), Quaderns del Museu de Xàbia

Literatura i llibres

Caràcters, Llavors, L'Illa, L'Aiguadolç, Solcant les Lletres

Ciència

Mètode

Festes i tradicions

Revista d'Estudis Fallers, La Traca, Cendra, L'Amfibi

Arts escèniques

Eq'iliquà, TEA 3. Revista dels Teatres

Associacionisme

Papers Associatius de l'Horta Sud

Còmic

Camacuc, Xiulit

Ensenyament

Allioli (STPV-Intersindical Valenciana) Sembra (Federació Escola Valenciana) El Full (La Nostra Escola Comarcal)

Matemàtiques

Problemes Olímpics

Música

Caramella, A Contratemp, Notícies Musicals, Sons de Xaloc

Fotografia

Magazín Fotogràfic

Joventut

Comunica't

Oci i temps lliure

Estil (Sueca)

Religió

Cresol, La Fulla de l'Olivar

Excursionisme i medi ambient

Centre Excursionista de la Serra d'Espadà, Camp de l'Espadar (Castelló)

Economia i empreses

Empal (Algemesí)

Història

Afers

Revistes digitals

Cultura, ciència i societat

*Tempsarts.cat [El Temps de les Arts]
El Butlletí Electrònic d'Acció Cultural del PV
Laveudelsllibres.cat
Nosaltreslaveu.cat
Pilotaviu.com
Aulacodi.cat, Escenacultural.net
Gargots (gargotsrevistaliteraria.blogspot.com/)
Lesbandesdemusica.com
Tresdeu.com
Afandepian.com*

Medi ambient

Samarucdigital.com

Salut i alimentació

Criar.cat

Esport

*Pilotaviu.com
Blanquinegres.com (València CF)*

Meteorologia

Oratgenet.com

Font: Elaboració pròpia a partir de les resolucions de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport i dels acords de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua de concessió de subvencions per al foment del valencià a mitjans de comunicació (anys 2016-2023), i OJD Interactiva: Medios digitales de la Comunidad Valenciana.

TAULA 14

Emissores de televisió en català al País Valencià (2023)**Televisió Digital Terrestre****Autonòmica**

À Punt TV (TDT)

Comarcal

TVCS Els Ports

Nord TV (Morella)

Maestrat TV (Vinaròs)

TVCS Maestrat

Canal 56 TDT (Maestrat)

TEVE4 (comarques de Castelló)

TVCS Castelló

València Televisió

Horta Televisió

Televisió Comarcal Gandia

Ribera Televisió

Cullera TV

Berca TV (Algemesí)

Sueca TV

Tele Safor

Televisió Comarcal Xàtiva-Ontinyent

Televisió Comarcal Televisió

Televisió Comarcal d'Alcoi (Alcoià i Comtat)

Televisió Comarcal Dénia

TV en línia**Autonòmica**

Apuntmedia.es

À Punt Global

Bon Dia TV

Local i comarcal

Canal56.com/online

Televisiódigitalontinyent.com

Comarcal.tv

Telepobla.tv (Pobla de Vallbona)

L'Eliaatv.com

TV-A.es (Alcoià i Comtat)

Ribarroja.es/ayuntamiento/tv_riba_roja

Esport

Proximitatv.es (pilota valenciana)

Pilotavalenciana.tv/ca

Universitat

Mediauni.uv.es/uvtv/tv (Universitat de València)

FONT: Elaboració pròpia a partir de les resolucions de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport i dels acords de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua de concessió de subvencions per al foment del valencià a mitjans de comunicació (anys 2016-2023) i Xarxa d'Emissores Municipals Valencianes (XEMV).

TAULA 15

Prensa digital informativa en català al País Valencià (2023)**Digitals amb continguts d'àmbit autonòmic****Diaris autòctons**

Diarilaveu.cat

Elperiodic.com/val

Noticiescomunitat.com

Valenciadiari.com

Valencianoticies.com

Duoticias.com

Diarilaterreta.com

Comunitatdiari.com

Diarimillars.es

Revistes històriques autòctones

Eltemps.cat

Revistasao.cat

Agència de notícies

Europapress.es/comunitat-valenciana (en valencià)

Edicions autonòmiques de diaris digitals forans

VilaWeb (edició PV)

Ara.cat-paisvalencià

Directa.cat-portada-pais-valencia

El Punt-Avui-País Valencià

TAULA 15

Premsa digital informativa en català al País Valencià (2023) (*Continuació*)

Diaris digitals amb continguts d'àmbit comarcal o supracomarcal

Diaris autòctons

Comarquesnord.es
 Eldiari.online
 7diesactualitat.com
 Diaridelmaestrat.com
 Diadia.cat
 Diaridebenicassim.com
 NotíciesCanal56.com
 Revistapoble.net
 Hortanoticias.com/valencià
 Actualidadvalencia.com/ca

 Grup València Extra [Valenciaextra.com, Castellóextra.com i Alacantextra.com]
 Infoturia.com
 Elperiodicvalencià.com
 Lexpressio.es
 Riberaexpress.es
 E6d.es - El Sis Doble
 Riberabaixa.info
 Cronica.es
 Diariserpis.com
 Infoniu.es
 Periodicontinyent.com/va
 Loclar.es/valencià
 Diaridigital.es
 Aramultimedia.com
 Elnostreciutat.com/val
 Lesmuntanyes.com
 Noticiasmarinaalta.es

 Diariodealicante.net/val
 Tucomarca.com/valencià

Comarques de cobertura informativa

Els Ports, l'Alt i Baix Maestrat
 Els Ports, l'Alt i Baix Maestrat, el Montsià
 L'Alt i Baix Maestrat
 L'Alt i Baix Maestrat
 L'Alt Maestrat i els Ports
 La Plana Alta i Baixa i l'Alcalatem
 L'Alt i Baix Maestrat
 Vila-real i província de Castelló
 L'Horta Nord i l'Horta Sud
 València, Paterna, Torrent, Sagunt, Alzira, Mislata, Burjassot i Ontinyent
 Comarques i ciutats principals del País Valencià

 El Camp de Túria
 L'Horta Nord i Sud, la Ribera Alta i Baixa
 La Ribera Alta i Baixa i la Safor
 La Ribera Alta
 La Ribera Baixa
 La Ribera Baixa
 La Ribera Baixa
 La Safor
 La Safor, Ribera Baixa, la Vall d'Albaida, la Costera,
 L'Alcoià i el Comtat
 La Vall d'Albaida
 La Vall d'Albaida
 La Costera, la Canal de Navarrés
 L'Alcoià i el Comtat
 Alcoi, l'Alcoià i el Comtat
 L'Alcoià i el Comtat, la Vall d'Albaida, la Safor, la Costera, la Marina
 La Marina Alta (*Canfali* digital en valencià)
 L'Alacantí, el Baix Vinalopó, la Marina Baixa
 El Camp de Túria, la Ribera Alta i Baixa, la Costera, Foia de Bunyol-Xiva, la Canal de Navarrés, Racó d'Ademús, Requena-Utiel, Els Serrans, la Vall d'Aiora-Cofrents

Digitals autòctons amb continguts locals

Vinarosnews.net	Benimacletentra.org	Annanoticias.com
Laveudebenicarlo.info	Laopiniondetorrent.es/valencià	Suhecapiunt.com.com
Revistapoble.net (Vila-real)	Laveudelliria.com	Algemesialdia.com
Castellonoticias.com	Betera.com	Portaldexativa.es
Vila-realinformacio.com	Laveudalginet.es	Infobenissa.com
Castello24.com	Laveudalgemesi.es	Denia.com
Actualitatdiaria.com (Castelló)		

FONT: Elaboració pròpia a partir de les resolucions de subvencions al valencià de la Conselleria d'Educació, Cultural i Esport.

TAULA 16

Subvencions de la Generalitat Valenciana per al foment del valencià en els mitjans de comunicació (2016-2023)

Direcció General de Política Lingüística i Gestió del Multilingüisme		Acadèmia Valenciana de la Llengua	
Any	Import global €	Any	Import global €
2016	2.181.745	2017	30.000
2017	2.850.000	2018	35.000
2018	2.400.000	2019	35.000
2021	2.850.000	2020	45.000
2022	2.899.999	2021	45.000
2023	2.279.999	2022	50.000
		2023	50.000
Total		290.000 €	

FONT: Elaboració pròpia a partir de les resolucions de concessió d'ajudes de la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats i Ocupació, i de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Referències

ALTARRIBA FIGUILLEM, Laia (2010). «La TDT local als Països Catalans: una oportunitat perduda per millorar la vertebració de l'espai català de comunicació». *Mèdia.cat* [en línia]. <https://www.media.cat/wp-content/uploads/2010/03/Informe_Mediacat_TDT.pdf> [Consulta: 16 agost 2024].

— (2017). *Tu, jo, nosaltres: Jornada, fem possible un nou diari* [Jornada, SCCL]

ASSOCIACIÓ DE MITJANS D'INFORMACIÓ I COMUNICACIÓ (AMIC) (2017). *Rànquing de mitjans de comunicació digitals en català (Dades OJD Interactiva)*. Barcelona: Associació de Mitjans d'Informació i Comunicació.

BADOQUE ARIBAS, Anselm (2009). *La política lingüística dels governs valencians (1983-2008): Estudi de les polítiques públiques*. València: Universitat de València.

BARLOVENTO COMUNICACIÓN (2022). *Análisis de la industria televisiva-audiovisual 2022* [en línia]. Madrid. <https://www.cineytele.com/wp-content/uploads/2023/01/Informe-anual-2022_Barlovento-Comunicacion.pdf> [Consulta: 7 agost 2024].

CANET, Vicent (2023). «Govern PP-Vox al País Valencià: prova de foc per À Punt?». *Mèdia.cat* [en línia]. <<https://www.media.cat/2023/07/10/govern-pp-vox-al-pais-valencia-prova-de-foc-per-a-punt/>> [Consulta: 28 juliol 2024].

CERDÀ, Paco (2010). «La TDT apaga el valencià». *Levante-EMV* [en línia]. <<https://www.levante-emv.com/cultura/panorama/2010/04/01/tdt-apaga-valencia-13158151.html>> [Consulta: 7 agost 2024].

CRESPO, Javier [et al.] (1987). *La informació a la Comunitat Valenciana*. València: Generalitat Valenciana. Direcció General de Mitjans de Comunicació Social.

DÍAZ NOCI, Javier (ed.) (2009). *Kazetaritza hizkuntza minorizatueta: Espainiako kasua*. Bilbao: Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea.

«El Gobierno de Fabra dejó adjudicadas 42 TDT a dos días de la llegada de Puig». *Levante-EMV* [en línia] (2015). <<https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2015/11/13/gobierno-fabra-dejo-adjudicadas-42-12500661.html>> [Consulta: 7 agost 2024].

«El valencià, novament relegat de les ajudes públiques als mitjans de comunicació». *Diari La Veu* [en línia] (2022). <<https://www.diarilaveu.cat/llengua/el-valencia-novament-relegat-de-les-ajudes-publicues-als-mitjans-de-comunicacio-109024/>> [Consulta: 10 setembre 2024].

- FIGUERES, Josep M.; MURCIANO, Marcial; OLIVA DE LA ESPERANZA, Llúcia; SÁEZ CASAS, Albert; DOMINGO, David; ESTEVE, Antoni; DELGADO, Matilda; XAMBÓ, Rafael (2002). *El català en els mitjans de comunicació: Situació actual i perspectives*. Barcelona: Societat Catalana de Comunicació. [Direcció de Josep M. Martí]
- GIFREU, Josep (2014). *El català a l'espai de comunicació*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona; Castelló de la Plana: Universitat Jaume I; Barcelona: Universitat Pompeu Fabra; València: Universitat de València.
- KUCUKALIC, Esma; TORREMOCHA, Fulgencio (2016). *Crisi al sector dels periodistes i periodistes gràfics a la Comunitat Valenciana (2007-2016)*. València: Unió de Periodistes Valencians.
- LIDÓN, Inma (2018). «Las emisoras municipales podrán emitir informativos de À Punt». *El Mundo-CV* [en línia]. <<https://www.elmundo.es/comunidad-valenciana/2018/07/29/5b5c9a31e2704ea3618b4648.html>> [Consulta: 7 setembre 2024].
- LÓPEZ GARCÍA, Guillermo (ed.) (2010). *El ecosistema comunicativo valenciano: Características y tendencias en la primera década del siglo XXI*. València: Tirant lo Blanc.
- (2013). *Cibercomunidad: El espacio de la comunicación digital en la Comunidad Valenciana*. València: Tirant lo Blanc.
- (2019). *La comunicació a la Comunitat Valenciana (2010-2018)*. València: Institució Alfons el Magnànim - Centre Valencià d'Estudis i Investigació.
- LÓPEZ OLANO, Carlos (2018). *RTVV: Paradigma de la triple crisis de las televisiones públicas*. València: Tirant Humanidades.
- MARTÍNEZ GALLEGU, Francesc-Andreu (2008). *La gran historia de la Comunitat Valenciana*. Vol. 10: *La democràcia reconquistada: de la Transició a la normalització democràtica (1975-2008)*. València: Prensa Valenciana. [Direcció de Francesc-Andreu Martínez Gallego i Antonio Laguna Platero]
- MARTÍNEZ SANCHIS, Francesc (2009). «El periodisme valencià en llengua catalana». A: DÍAZ NOCI, Javier (coord.). *Kazetaritza hizkuntza minorizatueta: Espainaiako kasua*. Bilbao: Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea, p. 555-584.
- (2010a). *Periodisme contra les cordes: El valencià en els mitjans de comunicació*. Paiporta: Denes.
- (2010b). *Periodisme local i comarcal: La comunicació valenciana de proximitat*. València: Publicacions de la Universitat de València.
- (2010c). «La informació de proximitat del País Valencià en l'àmbit dels territoris de llengua catalana». *Monogràfic Arxius de Ciències Socials*, núm. 23: *Sociologia dels mèdia al País Valencià* [en línia], p. 37-57. <https://www.uv.es/~sociolog/arxius/arxius_23.html>. [Consulta: 22 agost 2024]. [Edició de Rafael Xambó]
- (2013). «Els cibermitjans en valencià». A: LÓPEZ GARCÍA, Guillermo (ed.). *Cibercomunidad: El espacio de la comunicación digital en la Comunidad Valenciana*. València: Tirant lo Blanc, p. 103-123.
- (2016). *Prensa valencianista: Repressió, resistència cultural i represa democràtica (1959-1987)*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona; Castelló de la Plana: Universitat Jaume I; Barcelona: Universitat Pompeu Fabra; València: Universitat de València.
- (2019). «Comunicació en valencià: mitjans i mercat». A: LÓPEZ GARCÍA, Guillermo (ed.). *La comunicació a la Comunitat Valenciana (2010-2018): Crisi i canvi*. València: Tirant lo Blanch, p. 85-112.
- MARZAL FELICI, Javier; BAS PORTERO, Juan José; CASERO-RIPOLLES, Andreu; FRANCÈS DOMÈNECH, Miquel; GOMEZ-MOMPART, Josep-Lluís (2015). *Bases per a la renovació de l'espai comunicatiu valencià i la restitució del servei públic de radiotelevisió* [en línia]. Societat Cooperativa Catalana Limitada, SCCL. <<https://repositori.uji.es/items/350738a4-8e81-4ec4-a8cd-fbb82c62d461>> [Consulta: 5 agost 2024].
- MORENO, Claudio (2022). «La radio de À Punt celebra cinco años en antena con el crecimiento de sus oyentes». *Levante-EMV* [en línia]. <<https://www.levante-emv.com/ocio/tv/2022/12/21/radio-punt-celebra-quinto-aniversario-80230288.html>> [Consulta: 5 agost 2024].
- MOYANO, Sergio (2023). «RTVV recupera la primera emissió en valencià de la televisió». *RTVE-CV* [en línia]. <<https://www.rtve.es/noticias/20231010/rtve-recupera-primera-emissio-valencia-televisio/2457964.shtml>> [Consulta: 25 setembre 2024].

- MUÑOZ HORTELANO, Aitor (2023). «Xifres sobre els continguts en valencià a les xarxes socials (2022-2023): Anàlisi estadístic dels continguts creats en llengua valenciana pels creadors de les xarxes socials registrats a Poblet.info». *Poblet.info* [en línia]. <<https://poblet.info/wp-content/uploads/2023/08/Xifres-sobre-els-continguts-en-valencia-a-les-xarxes-socials-2022-2023-Poblet.pdf>> [Consulta: 9 setembre 2024].
- PEIDRO, Luis (2022). «Informar en valencià en temps difícils». *Saó*, 483: *La premsa d'informació en valencià*, p. 38-40.
- TENA, Violeta (2024). «Què canvia amb la nova llei d'À Punt?». *El Temps* [en línia]. <<https://www.eltemps.cat/article/60721/que-canvia-amb-la-nova-llei-da-punt>> [Consulta: 28 agost 2024].
- VAL·LÈS, Ismael (2000). «Nacionalismes al País Valencià: una proposta de tipologies des de la geografia política». *Quaderns de Geografia*, 67-68, p. 219-240.
- VIZCAINO, Moisès (2022). «Com fer premsa en valencià i no morir en l'intent. *La Veu del País Valencià*, el diari que sobreviu des de 2013». *Saó*, 483 (setembre 2022), p. 30-33.
- XAMBÓ, Rafael (2001). *Comunicació, política i societat: El cas valencià*. València: Tres i Quatre.
- XAMBÓ, Rafael (ed.) (2002). «El cas del País Valencià». A: *El català als mitjans de comunicació: Situació actual i perspectives*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Comunicació, p. 189-220.
- (2010). *Monogràfic Arxius de Ciències Socials*, núm. 23: *Sociologia dels mitjans al País Valencià* [en línia]. <https://www.uv.es/~sociolog/arxius/arxius_23.html>.